

Historiografia edukacji artystycznej. Historiograficzna metodologia badań.

Obszary badań naukowych w edukacji artystycznej obejmują rozmaite aspekty zagadnień kształcenia i wychowania w kontekście sztuk pięknych, obejmujących m. in. muzykę i plastykę. Nie sposób w krótkim artykule wyczerpać tę bogatą problematykę z pogranicza pedagogiki i sztuki. Niniejszy tekst poświęcony jest jednemu z owych zagadnień, a mianowicie ogólnemu spojrzeniu na historiografię edukacji artystycznej oraz na historiograficzną metodologię badań obszaru kultury. Powyższy temat nie doczekał się dotąd jakiegolwiek systematycznego ujęcia, nie posiada własnej literatury przedmiotu¹, stąd niniejsza propozycja, próba syntetycznego nakreślenia tytułowej kwestii.

Historiografia jest nauką dotyczącą dziejów, bada dzieje minione, przeszłość, nie bada teraźniejszości aktualnej, ale ‘teraźniejszość przeszłą’, ‘teraźniejszość minioną’. Historiografia edukacji artystycznej podlega tym samym zasadom, co historiografia powszechna, przedmiotem jej badań jest jednak tylko edukacja artystyczna w rozmaitych aspektach. Funkcje ‘historiografii edukacji artystycznej’ są wielorakie. Przykładowo rzecz biorąc, są to 1) funkcja kommemoratywna, upamiętniająca osoby i zdarzenia w związku z edukacją artystyczną, 2) funkcja transmisyjna, przekazująca zasób wiedzy, informacji o przeszłości (przekaz dziedzictwa kulturowego w związku z edukacją artystyczną), 3) funkcja praktyczna, w związku z wykorzystaniem nagromadzonej wiedzy z przeszłości do bieżącego nauczania artystów (*historia magistra vitae est*), 4) funkcja teoretyczna, czyli obiektywny opis procesu kształcenia i wychowywania artystów w danym miejscu i czasie, na podstawie zachowanych, publikowanych lub nieopublikowanych źródeł do dziejów.

Badacz dziejów edukacji artystycznej wykonuje pewne czynności w myśl przyjętej określonej metodologii obiektywnej, realistycznej, za pomocą pewnej, źródłowej metodyki historiograficznej². W wyniku pracy historiografa nad źródłami powstają określone wytwory, tj.

¹ Należy wskazać jednak metodologiczne ujęcia cząstkowe, nawiązujące np. do kwestii metodologii historiografii pedagogiki muzycznej, por. *Zarys metodyki badań naukowych w pedagogice muzycznej*, pod red. A. E. Kempa, Zielona Góra 1997, ISBN 83-86832-43-6; *Obszary badań naukowych w edukacji artystycznej*, pod red. W. A. Sacher, Bielsko-Biała 2007 ISBN 83-60430-11-X.

² Por. np. B. Miśkiewicz, *Wprowadzenie do badań historycznych*. Poznań 1993 ISBN 83-85626-74-3; *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*, pod red. S. Palki, Kraków 1998 ISBN 83-223-1124-2; *Historyk i historia: studia dedykowane pamięci Prof. Mirosława Franćicia*, pod red. A. Walaszka i K. Zamorskiego, Kraków 2005 ISBN 83-88737-37-6. Więcej wskazówek na temat bieżącej bibliografii dotyczącej metodologii historiograficznej zawarto w corocznym wydawnictwie cyklicznym pt. *Bibliografia historii polskiej*, gdzie wyszczególniono dział pt. *Metodologia i metodyka badań historycznych*. Należy krytycznie podchodzić do podręczników i wszelkich publikacji z zakresu

dzieła pisane np. w postaci opracowań źródłowo ujętych. W historiografii edukacji artystycznej, traktowanej jako dziedzina naukowa, należy wyróżnić dwa typy dzieł (wytworów): [I.] wydawnictwa źródłowe do dziejów edukacji artystycznej oraz [II.] opracowania dziejów edukacji artystycznej.

Ad [I.] Wydawnictwa źródłowe do dziejów edukacji artystycznej. W ramach publikacji źródłowych chodzi o wydanie *in extenso* w całości lub we fragmentach, tekstów z epoki, dotyczących wychowania lub kształcenia w związku ze sztuką. Wydawnictwa źródłowe powinny być zaopatrzone we wstęp, krytyczny komentarz opisujący, analizujący i wyjaśniający ze zrozumieniem dany tekst, nadto powinien tam się znaleźć słowniczek terminologiczny pojęć archaicznych, występujących w źródłach, a obecnie już nieużywanych czy zapomnianych (np. jelec, stelmach). Zasady edycji źródeł archiwalnych lub reedycji pierwodruków są ogólnie znane historiografom, chodzi tylko o ich zastosowanie w historiografii edukacji artystycznej. Ogólnie biorąc, można wskazać na dwa typy źródeł do dziejów edukacji artystycznej:

1) Teksty autorów indywidualnych pochodzące z danej epoki (np. teksty pedagogów, artystów, filozofów, historiografów, kronikarzy, nauczycieli, krytyków etc.) dotyczące wychowania i wykształcenia artystów czy rzemieślników (np. malarzy w okresie staropolskim), których dziś zaliczylibyśmy do artystów, lecz wtedy zaliczano ich do rzemieślników, wszak należeli do cechów.

2) Teksty oficjalne (zwykle zbiorowego autorstwa), urzędowe, określające np. programy kształcenia w danej dziedzinie sztuki (np. międzywojenne programy kształcenia nauczycieli rysunku, programy kształcenia nauczycieli muzyki, programy kształcenia nauczycieli plastyki, programy kształcenia artystów w różnych specjalnościach w ramach sztuk plastycznych lub muzycznych czy innych). W tej sferze mieszczą się edycje źródłowe programów kształcenia architektów, rzeźbiarzy, malarzy, grafików, rzemieślników tzw. rzemiosła artystycznego (różne zawody), także programy kształcenia muzyków (np. śpiewaków, instrumentalistów, kompozytorów, dyrygentów), programy kształcenia choreografów, aktorów, reżyserów teatralnych i filmowych itd.

Ad [II.] Opracowania w ramach historiografii edukacji artystycznej. Opracowania dziejów edukacji artystycznej mają swoją specyfikę, wszak w opracowaniu chodzi o obiektywną, realistyczną syntezę źródeł, aby poprzez owe źródłowe ujęcia dokonać syntetycznego opisu, analizy i wyjaśnienia ze zrozumieniem dziejów edukacji artystycznej zaistniałych realnie w konkretnym miejscu i czasie. Nie mogą to być zatem projekcje autora opracowań, rzucane na papier w sposób dowolny (to, co mu się wydaje, co mu „jawi się”, że coś było tak lub inaczej, psychoprojekcje), lecz muszą to być rzetelne studia przedmiotu oparte o archiwalia (*inedita*) lub źródła publikowane

metodologii historiograficznej, skażonej ideologią, a do takich należą np. prace metodologiczne wydawane w Polsce w okresie totalitarnym 1944-1989.

(*edita*). W opracowaniach tych należy zwrócić uwagę na krytyczne podejście do źródeł, na całościowe, syntetyczne ujęcia danej tematyki w oparciu o prawdziwe źródła z epoki, a nie w oparciu o inne, wtórne opracowania, które wszak mogą być niewystarczające a czasem zafalszowujące rzeczywistość wychowania lub kształcenia artystycznego w danym miejscu i czasie. W polskich warunkach należy w związku z tym krytycznie i ostrożnie podchodzić do wszelkich publikacji z okresu istnienia cenzury i panowania ideologii komunistycznej w latach 1944-1989 (*de facto* 'cenzurę' formalnie zlikwidowano w 1990 r.). Opracowania same z siebie nie są źródłami, a więc opracowania nie mogą zastąpić źródeł, z wyjątkiem sytuacji, w której źródła rzeczywiście nie istnieją, tj. nie dotrwały do naszych czasów, bo uległy całkowitemu zniszczeniu. Źródła są pierwotne, a opracowania są wtórne wobec pierwotnych źródeł. Syntezy dziejów edukacji artystycznej w związku z tym wymagają pracy w dotarciu do źródeł (*heureza*). Im większy obszar czasowy, przestrzenny, personalny obejmuje dana synteza, tym więcej źródeł należy wziąć pod uwagę. Do jednej syntezy nie wystarczy jedno lub kilka źródeł (nie mylić z opracowaniami), czasem potrzeba kilkudziesięciu, kilkuset lub kilku tysięcy źródeł pierwotnych, przechowywanych w archiwach czy bibliotekach w postaci rękopisów, maszynopisów lub wydanych w postaci druków (pierwodruków), jeśli chodzi o myśl z zakresu edukacji artystycznej wyłożoną przez poszczególnych autorów. Nie należy się zatem dziwić, że syntetyczne opracowania dziejów edukacji artystycznej są trudne do stworzenia. To wszak wymaga dużego nakładu pracy, głębokiej znajomości tematu i źródeł do danego zagadnienia, krytycznej postawy przy opracowaniu.

W ramach opracowań dziejów edukacji artystycznej należałoby wyróżnić: 1) opracowania ogólne powszechnych dziejów edukacji artystycznej, obejmujące w sumie wszystkie cywilizacje i narodowe kultury w aspekcie edukacji artystycznej lub tylko jakąś wybraną cywilizację albo jedną kulturę w danej epoce w całości, np. edukacja malarska w Europie Zachodniej w XIX w., 2) opracowania wycinkowe, szczegółowe, obejmujące krótkie odcinki czasowe na niewielkim terenie, w ramach jednej dziedziny np. edukacja muzyczna w Krakowie w okresie 1918-1939, edukacja rzeźbiarzy w ASP w Krakowie 1945-1949 itd.

[III.] Podręczniki metod historiograficznych (ogólne i szczegółowe) oraz podręczniki nauk pomocniczych historiografii edukacji artystycznej. Podsumowujące publikacje historiograficzno-metodologiczne czy metodologiczno-historiograficzne w zasadzie są obecne w ramach historiografii ogólnej, skąd historiografowie edukacji artystycznej powinni czerpać wzorce metodologiczne dla własnych badań. Natomiast w odniesieniu do historiografii edukacji artystycznej w zasadzie przynajmniej na gruncie polskim brakuje tego typu podręczników specjalistycznych (nie istnieją), stąd niniejszy artykuł jako przyczynek do uporządkowania tego obszaru badawczego i punkt wyjścia do rozwijania dalszych badań metodologicznych. Brak jest obecnie w Polsce

wyspecjalizowanych, osobnych zakładów historiografii edukacji artystycznej, a przynajmniej nie funkcjonują pod takową nazwą. Problematykę tę bada się wycinkowo, zazwyczaj na zasadzie przypadkowej m. in. w zakładach historii oświaty i kultury, zakładach historii i teorii muzyki, instytutach historii sztuki lub tp.

Historiografia edukacji artystycznej jest dziedziną historiografii ogólnej, jednak dziedziną na tyle szczegółową, specyficzną, że wymaga odrębnego potraktowania ze względu na osobny przedmiot swoich badań. Koncentruje się na coraz bardziej precyzyjnym ustalaniu faktów, nadto krytycznie podchodzi do wszelkich ustaleń z przeszłości, weryfikując owe historyczne opacowania, poprzez dokładniejsze zbadanie w oparciu o adekwatniejsze metody, odkrywane źródła, ogólny wzrost stanu wiedzy na tematy dotyczące dziejów kształcenia i wychowania artystów.

W ramach historiografii edukacji artystycznej wyróżnić można: a) podejście erudycyjno-genetyczne, akcentujące przyczyny (genezę) zaistnienia danego typu edukacji artystycznej oraz genezę myśli o edukacji artystycznej, akcentujące związki przyczynowo-skutkowe (przyczyny sprawcze, przyczyny formalne i przyczyny materialne³ w zakresie genezy omawianego tu typu edukacji), b) podejście teleologiczno--rozumiejące, akcentujące rozumienie dziejów edukacji artystycznej nie tyle jako procesu przyczynowo-skutkowego (skąd co się wzięło?), czyli np. nie pytające o przyczynę sprawczą, formalną czy materialną danej myśli o wychowaniu czy kształceniu artystów, ale akcentujące przyczynę celową (dla-czego to zostało stworzone, dla jakiego celu? co było celem zaistnienia danego rodzaju edukacji artystycznej, danego kierunku w edukacji muzycznej lub plastycznej?). Teleologizm wiąże się w ww. podejściu ze zrozumieniem istoty programu lub koncepcji z danego obszaru edukacji artystycznej, które występowały rzeczywiście w dziejach danego narodu, państwa, religii, kultury czy cywilizacji. W podejściu teleologiczno-rozumiejącym uwzględnia się w większym stopniu filozofię wychowania artystycznego i filozofię kształcenia artystycznego, czyli filozofię edukacji artystycznej. Można by tu czerpać wzory postępowania metodologicznego np. z J. G. Droysena czy W. Diltheya, ogólnie: z realistycznego nurtu kulturowego w historiografii. Rozumienie nie musi jednak przeczyć wyjaśnieniu. Historiografia edukacji artystycznej jest częścią historiografii kultury, częścią historiografii wychowania i wykształcenia artystów. Czym innym natomiast jest historiografia wychowania estetycznego czy wychowania przez sztukę. O ile w wychowaniu artystycznym i kształceniu artystycznym chodzi o kształcenie artystów, czyli wychowanie do sztuki, kształcenie do sztuki, przygotowanie do zawodowego uprawiania sztuki, o tyle w wychowaniu przez sztukę chodzi o

³ Arystoteles wyróżnił cztery rodzaje przyczyn: 1) przyczynę sprawczą (sprawcę: kto jest sprawcą czegoś? co sprawiło, że rzecz powstała?), 2) przyczynę formalną (formę: w jakiej formie coś powstało, jak jest forma czegoś?), 3) przyczynę materialną (materię: z jakiej materii coś powstało? jak jest materia czegoś?), 4) przyczynę celową (cel: jaki jest cel powstania czegoś? dla-czego coś powstało? dla jakiego celu coś powstało?).

wychowanie amatorów, miłośników sztuki, miłośników twórczości, czyli wychowanie przez wartości sztuki, wartości czynności i wytworów artystycznych. Dziedzina wychowania przez sztukę ma zupełnie odrębne dzieje od dziejów kształcenia i wychowania artystów zawodowych do sztuki.

W związku z pogłębiającą się specjalizacją, wyodrębnia się obecnie historiografia edukacji artystycznej jako osobna poddziedzina z pogranicza nauk historycznych, pedagogicznych i nauk o sztuce, szukając odpowiednich wzorców w historiografii ogólnej oraz w metodologii ogólnej, wspólnej dla nauk humanistycznych. Profesjonalizacja ww. historiografii odbywa się także w związku ze wzrostem ogólnej liczby informacji w społeczności industrialnej i postindustrialnej, tzw. informacyjnej, co wymaga podejmowania nowych zadań z zakresu rozwijającej się kultury intelektualnej i kultury technicznej. Wszak rozwój nowych technik np. komputerowych pociąga za sobą tworzenie się nowych możliwości wyrazu artystycznego, co powoduje, że edukacja artystów wkracza także na tereny zastrzeżone dotąd dla techników-informatyków, np. wystarczy zaobserwować to, co robią od wielu lat graficy komputerowi, architekci projektujący komputerowo, projektanci-designerzy używający komputera, muzycy tworzący tzw. muzykę elektroniczną, komputerową. W ślad za rozwojem technik artystycznych idzie także rozwój myśli (koncepcji) z zakresu edukacji artystycznej, bo tych nowych, współczesnych artystów trzeba edukować po nowemu, w adaptacji do zaistniałych przed laty nowych warunków technicznych (nowe środki wyrazu artystycznego). Zmieniają się programy nauczania artystów, przynajmniej ogólne ich ramy. Dziś niejedynemu artyście bez komputera w jakiś sposób staje się pozbawiony sporych możliwości kreatywnych, choć wiadomo, że żaden komputer nie zastąpi człowieka i jego koncepcji intelektualnej, stojącej u podstaw sztuki, która jest rzeczywistością ujmowaną rozumowo, nawet jeśli powstała tylko w wyniku emocji, jak twierdzą niektórzy artyści. Jednak emocja nie wystarcza, aby mogła zachodzić edukacja artystyczna, tu potrzeba refleksji, namysłu, a to już jest rzecz rozumu, stąd wszelkie koncepcje zapisane czy wszelkie programy utrwalone np. drukiem są dziełem rozumu. Historiograf edukacji artystycznej, badając te źródła pisane, malowane etc., opisuje, analizuje i wyjaśnia ze zrozumieniem dzieła rozumu ludzkiego. Pracuje na dokumentach, metodą analizy dokumentów, bada zawartość archiwów, bibliotek, muzeów etc.

Metodologia historiograficzna ciągle się rozwija, jednak pewne zasady są niezmiennie, jak np. zasada prawdy historycznej, czyli realistyczna zasada zgodności poznania z rzeczywistością. Prawdę poznajemy w oparciu o źródła historyczne, konfrontując owe źródła wzajemnie ze sobą, tj. jedno z drugimi nawzajem, dociekając obiektywnie stanu faktycznego, a nie — próbując subiektywnie odnosić się do tego czy innego zjawiska lub takiej czy innej koncepcji, relatywizując prawdę, co jest poważnym błędem postmodernizmu. Prawda jest to zgodność poznania z rzeczywistością. W rzetelnej historiografii edukacji artystycznej istotna jest obok wyżej

wspomnianych zasad: 1) obiektywizmu czy 2) realizmu, także 3) zasada integralnego, interdyscyplinarnego ujęcia. Już samo zestawienie sfery sztuki, będącej domeną badawczą historii sztuk pięknych (np. historii sztuk plastycznych, historii sztuk muzycznych), ze sferą wychowania i kształcenia, będącego domeną pedagogiki, nauk o wychowaniu, oraz 3) ze sferą nauk o sztuce, czyli tzw. nauk artystycznych, powoduje, że mamy do czynienia z kwestiami wymagającymi interdyscyplinarnej metodologii oraz interdyscyplinarnego podejścia badawczego. Do tego dochodzi jeszcze sfera historiografii (metodologia historiograficzna), zatem w samym punkcie wyjścia przy rozpatrywaniu zagadnień z zakresu historiografii edukacji artystycznej mamy co najmniej trzy typy nauk szczegółowych: 1) historiografię, w tym zaś historiografię ogólną wraz z historiografią wychowania, historiografią kultury, wraz z naukami pomocniczymi historiografii: archiwistyką, edytorstwem źródeł, paleografią i neografią, nadto historiografię sztuki, czyli historiografię sztuk plastycznych, historiografię muzyki wraz z historiografią tańca itd., 2) nauki o sztukach pięknych, czyli tzw. nauki artystyczne, 3) pedagogikę, tj. nauki edukacyjne, nauki o wychowaniu, w tym teorię wychowania, dydaktykę, pedeutologię i szereg innych poddyscyplin pedagogicznych.

W historiografii edukacji artystycznej rozróżnić należy: 1) makrohistoriografię edukacji artystycznej, 2) mikrohistoriografię edukacji artystycznej. Makrohistoriografia zajmuje się dziejami wychowania i kształcenia artystów w skali makro, np. w skali dziejów danej metropolii, państwa, narodu, kultury czy cywilizacji. Mikrohistoriografia edukacji artystycznej zajmuje się dziejami w skali mikro, np. w skali danej uczelni, danej pracowni malarskiej czy w odniesieniu do kształcenia lub wychowania artystów-uczniów przez jednego mistrza. Prozopologia rozumiana jako nauka o odtworzeniu relacji międzyosobowych w skali mikro jest w przypadku mikrohistoriografii edukacji artystycznej bardzo pomocna. Chodzi tu m. in. o badanie listów ze spuścizn archiwalnych, badanie wspomnień zachowanych w pamięci żyjących, np. dla odtworzenia relacji: mistrz — uczeń. Trzeba tu wykorzystać wszelkie możliwe źródła, dokumentujące sposoby nauczania artystów i drogi ich wychowania.

Do obszarów badawczych w zakresie historiografii edukacji artystycznej należą także historiografia 'mentalności' artystów w danym środowisku, co rzutuje wszak na wzorce kulturowe postaci artysty u edukowanych studentów kierunków artystycznych (np. artysta-cygan, artysta-outsider, artysta-profesjonalista, artysta-rzemieślnik). Chodzi w ww. aspekcie o badania dziejów identyfikacji z zawodem lub z powołaniem artysty, z uwzględnieniem historycznie dokumentowanych wzorców kulturowych, funkcjonujących w danym środowisku muzycznym, plastycznym etc. w danej epoce czy na danym obszarze, np. w Polsce, w Galicji, w Krakowie, w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie, w pracowni danego mistrza.

Historiografia edukacji artystycznej obejmuje m. in. następujące kwestie, takie jak: 1) historia ustroju szkół artystycznych, w tym 2) historia organizacji edukacji artystycznej, np. organizacji studiów artystycznych, 3) historia koncepcji kształcenia artystów i wychowania artystów, 4) historia piśmiennictwa poświęconego edukacji artystycznej, czyli historia periodyków, tj. wydawnictw ciągłych oraz historia książek, czyli wydawnictw zwartych w odniesieniu do ww. kwestii, 5) historia antropologiczna edukacji artystycznej, czyli badanie uczących i nauczanych artystów od strony antropologii kulturowej, antropologii filozoficznej, 6) historia aksjologiczna edukacji artystycznej, czyli badanie systemów aksjologicznych u osób nauczających i nauczanych artystów (hierarchie wartości w edukacji artystycznej etc.), 7) historia społeczności artystów uczących i nauczanych, tj. historiografia socjologiczna edukacji artystycznej, 8) historia typów tzw. 'osobowości artystycznej', tj. historiografia psychologii edukacji artystycznej etc. Warto wskazać także na badanie pamięci artystów uczących i nauczanych jako źródła do poznania dziejów edukacji artystycznej w danym środowisku, w skali mikro, co jest ważne w sytuacjach, gdy brak jest źródeł pisanych albo gdy są one niewystarczające dla badania danej kwestii mikrohistoriograficznej. Należy jednak przestrzec przed tzw. psychohistoriografią, tj. przed wprowadzaniem do historiografii edukacji artystycznej wątków z ideologii podszywającej się pod nauki psychologiczne. Czym innym jest wykorzystywanie ludzkiej pamięci, czyli korzystanie w nauce ze świadków-artystów z epoki jako źródła do uzupełnienia informacji o danym środowisku, w przypadku badań tzw. mikrohistoriograficznych, typu: badania historii ASP w Krakowie w ciągu ostatnich, minionych pięćdziesięciu lat, poprzez pytanie osób żyjących o to, co pamiętają z tego czasu w tym zakresie, a czym innym jest stosowanie ideologii pseudopsychologicznej do interpretacji mikrohistorii czy makrohistorii. Subiektywizm ideologii nie służy wszak obiektywnej nauce. Studia nad wycinkami życia z nieodległej przeszłości danego środowiska artystycznego, np. grona profesorów i studentów z krakowskiej ASP w latach 1980-1989 czy tp., muszą opierać się także z konieczności na pamięci ludzkiej, jeśli brak dokumentów z tego czasu, a np. pewne postawy czy działania nie były dokumentowane, jak chociażby nieformalne życie artystyczne z nieodległej przeszłości. Przy tego typu badaniach szczególnie przydatne okazują się metody prozopologiczne. Możliwe są także ujęcia typu 'gender', badające np. historię edukacji kobiet-artystek w zakresie plastyki, muzyki, tańca czy literatury etc., wszak kobiety wiele wniosły do edukacji artystów w dziejach kultur. Jednak należy przestrzec przed subiektywizmem i relatywizmem feminizmu w metodologii. Te lub inne ujęcia problematyki z zakresu historiografii edukacji artystycznej są warte przedyskutowania i systematycznego przebadania.

Czym innym jest definiowanie pojęć: 'historiografia', 'edukacja', 'sztuka' oraz predykatów od tych pojęć utworzonych (historiograficzny, edukacyjny, artystyczny), co jest istotne dla

rozgraniczenia terminologicznego w odniesieniu do zakresu badań, a czym innym jest rzeczywiste badanie kwestii z tego zakresu. Historiograf edukacji artystycznej nie powinien zatrzymywać się na etapie ogólnych dywagacji metodologicznych, które są raczej domeną filozofii historiografii, niż samą historiografią. Edukacja artystyczna nie zrodziła się dziś, ani wczoraj, funkcjonuje w różnych kulturach i w różnych cywilizacjach w rozmaity sposób od dawna. Systematyczne, dogłębne, źródłowe poznanie, w oparciu o źródła archiwalne i publikacje, umożliwia adekwatne ujęcie przeszłości wychowania i kształcenia artystów. Nie jest to jednak praca dla jednego człowieka z uwagi na zbyt rozległy obszar badawczy i ograniczone możliwości ludzkie. Potrzeba wielu historiografów edukacji artystycznej pracujących systematycznie i longitudinalnie, aby sprostać zadaniom i podołać wyzwaniom stawianym przez rozwój kultury. Wzory rzetelności i sumienności badawczej można czerpać w Polsce z przykładów krakowskich historiografów wychowania i oświaty lub z edytorów źródeł do dziejów oświaty i wychowania⁴. Można mieć zastrzeżenia do szczegółowych ujęć prezentowanych przez tych, czy innych historiografów, chodzi tu jednak o ogólną wskazówkę dla historiografów edukacji artystycznej, aby odpowiedzieć sobie na pytanie: dlaczego i jak się ujmuje dzieje kultury i wychowania w oparciu o dostępne źródła, czemu i na jakie sposoby można to robić? Krąg autorów krakowskich nie wyczerpuje listy uczonych ani listy przykładów konkretnych rozwiązań metodologicznych, zaistniałych w przeszłości, jednak nie chodziło tu o wyczerpanie wykazu wzorców, lecz o zachętę do nowych poszukiwań metodologicznych i nowych badań w zakresie historiografii edukacji artystycznej, według uznanych już metod historiograficznych.

Historiograf edukacji artystycznej nie może pozwolić sobie na niekorzystanie ze źródeł archiwalnych, Jeśli więc np. chodzi o historiografię edukacji artystycznej w Krakowie w pierwszej ćwierci XX wieku w zakresie kształcenia nauczycieli rysunku, to nie można nie korzystać ze zbiorów Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie zachowały się dokumenty Komisji egzaminacyjnej dla kandydatów na nauczycieli rysunków w szkołach średnich w Krakowie (1905-1921)⁵ czy ze zbiorów Archiwum ASP itd.

Niniejszy artykuł zasygnalizował problematykę metodologiczną z zakresu historiografii edukacji artystycznej, próbując w sposób uogólniający usystematyzować zagadnienia badawcze. Propozycja autora może pomóc w poszukiwaniu nowych obszarów badań w edukacji artystycznej.

⁴ Związani z tzw. 'krakowską szkołą historiograficzną' na polu badań dziejów wychowania byli poprzez fakt studiów lub nauczania m. in. autorzy tacy, jak: Henryk Barycz, Ludwik Chmaj, Jan Hulewicz, Stanisław Kot, Kamila Mrozowska i in.

⁵ Por. M. Barcik, J. Zieliński, *Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli rysunków w szkołach średnich w Krakowie (1905-1921)* [w:] *Inwentarz akt wydziałów i studiów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1850-1939 (1954)*, pod red. J. Michalewicza, Kraków 1997, ISBN 83-909336-0-8, s. 483-486.

W tekście wskazano syntetycznie na wybrane problemy ujęć badawczych, właściwych dla historiografii kształcenia i wychowania artystów, bez rozstrzygania szczegółowych kwestii dotyczących konkretnych dziejów zagadnień z pogranicza sztuki, pedagogiki i historiografii.

Abstrakt (Streszczenie) po polsku / Abstract (Summary)

Artykuł skupia się na historiograficznej metodologii badań edukacji artystycznej. Autor opisuje kwestie metodologiczne profesjonalnej edukacji artystów. Ukazuje różne aspekty tej problematyki, szczególnie funkcje, cele, sposoby, znaczenia (sensy), granice historiografii edukacji artystycznej. Autor w swoim artykule opisuje historiograficzną metodologię edukacji artystycznej. W mojej opinii, historiograficzna metodologia w edukacji artystycznej powinna być obiektywna, realistyczna, prawdziwa, oparta o źródła. Historiografia edukacji artystycznej jest interdyscyplinarna dziedziną wiedzy, jest związana z historiografią, pedagogiką i nauką o sztukach pięknych. Artykuł zawiera krótką, wybraną bibliografię.

Słowa kluczowe po polsku / Key words in Polish:

historia, historia sztuki, kulturoznawstwo, pedagogika, historiografia, historiografia edukacji, edukacja artystyczna, sztuka, metodologia badań, metodologia pedagogiki, historiografia edukacji artystycznej, edukacja, teoria wychowania

Title in English:

Historiography of art education. Historiographical research methodology

Abstrakt (Streszczenie) po angielsku / Abstract (Summary) in English:

The article (the paper) focus on historiographical methodology of researches of art education. The author describes methodological questions of professional education artists. He shows different aspects of these problematique, especially functions, aims, ways, means, borders of historiography of art education. The author in his paper describes historiographical methodology of art education. In my opinion the historiographical methodology in art education should be objective, realistic, truth, source-based. Historiography of art education is the interdisciplinary science, it is

connected with historiography, pedagogy and fine arts science. The article includes short selected references.

Słowa kluczowe po angielsku / Key words in English:

history, history of art, cultural studies, pedagogy, historiography, historiography of education, art education, art, research methodology, methodology of pedagogy, historiography of art education, education, education theory

Wybrana bibliografia / Selected references:

Barcik Mieczysław, Zieliński Józef, *Komisja egzaminacyjna dla kandydatów na nauczycieli rysunków w szkołach średnich w Krakowie (1905-1921)*, [w:] *Inwentarz akt wydziałów i studiów Uniwersytetu Jagiellońskiego 1850-1939 (1954)*, pod red. Jerzego Michalewicza, wyd. Archiwum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1997, s. 483-486

Kemp Anthony E. (red.), *Zarys metodyki badań naukowych w pedagogice muzycznej*, wyd. Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Tadeusza Kotarbińskiego, International Society for Music Education, Zielona Góra 1997, ISBN 83-86832-43-6 (WSP), ISBN 1-871015-01-4 (ISME), s. 154, 1 nlb., bibliogr.

Miśkiewicz Benon, *Wprowadzenie do badań historycznych*, wyd. Ławica, Poznań 1993, ISBN 83-85626-74-3, s. 214, bibliogr.

Palka Stanisław (red.), *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*, wyd. Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 1998, ISBN 83-223-1124-2, s. 146, 1 nlb., bibliogr.;

Sacher Wiesława A. (red.), *Obszary badań naukowych w edukacji artystycznej*, wyd. Wyższa Szkoła Administracji - Wydział Nauk Społecznych, Bielsko-Biała 2007, ISBN 83-60430-11-X, s. 230, bibliogr.

Walaszek Adam, Zamorski Krzysztof (red.), *Historyk i historia: studia dedykowane pamięci Prof. Mirosława Francicia*, wyd. Towarzystwo Wydawnicze „Historia Iagellonica”, Kraków 2005, ISBN 83-88737-37-6, s. 306, 8 nlb., bibliogr.